

08.07.2023

#WadowiceNaSpacer czyli Spacer śladem kobiet w Wadowicach

Tym razem wraz z #WadowiceNaSpacer zachęcamy Was do wyruszenia w miasto śladami niezwykłych kobiet, które zapisały się w naszej historii. Czy wiecie, że w średniowiecznych dokumentach Wadowice nosiło miano „Frauenstadt” czyli miasto kobiet? W naszym zestawieniu znajdziecie postacie wyjątkowe i nietuzinkowe, które odcisnęły piętno zarówno na lokalnej społeczności, jak i całego kraju.

Spacer szlakiem śladami niezwykłych kobiet to świetny sposób na spędzenie letniego popołudnia. Pomoże Wam w tym przygotowana przez nas mapa google:

https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1_RePUpvYWEeGsJalK6hxJru2euMPVnU&usp=sharing

1. Księżniczka Agnieszka - Bazylika Mniejsza Ofiarowania NMP w Wadowicach

Księżniczka Agnieszka # [illegible] była córką ks. zatorskiego Władysława i księżnej Anny. W 1492 r. jej ojciec nadał swej żonie Annie dożywocie w postaci Wadowic z przynależnościami z prawem do dziedziczenia miasta przez ich córkę. Sąd duchowny w Krakowie w 1494 r. małżeństwo rodziców księżniczki uznał za nieważne, a potomstwo z tego związku za pozbawione praw do dziedziczenia. Następcą księcia został, zgodnie z wcześniejszymi umowami, król Polski. Po śmierci ojca Agnieszka, nie czekając na wyrok sądu, objęła Wadowice w posiadanie. Ostatecznie wolę Władka z 1492 r. uznano za nieważną, a Agnieszkę wyłącznie za tenutariuszkę # [illegible] miasta, której władza miała charakter tymczasowy i bezprawny. Księżniczka była żoną Jana Kobierzyckiego herbu Odrowąż. Ich jedyny syn Ernest, po śmierci matki, nie upomniał się o prawo do Wadowic. W 1503 r. król Polski nadał Wadowice woj. łęczyckiemu Piotrowi Myszkowskiemu. Agnieszka była temu przeciwna i nie opuściła miasta mimo wyroku sądu królewskiego z 1504 r. Egzekucję wyroku przeprowadził Mikołaj Kamieniecki z Kamieńca. Krótco po tym księżniczka zmarła, a jej pogrzeb odbył się w 1505 r. w Wadowicach, gdzie została pochowana. Jeszcze w 1552 r. w wadowickiej farze znajdował się nagrobek z napisem: „Roku Pańskiego 1505 zmarła najjaśniejsza księżna Agnieszka, z Bożej łaski księżna zatorska i pani Wadowic, dobrodziejka tegoż kościoła, módl się za nią”.

2. Maria Gedl - Kamienica Gedlów, ul. Kościelna 4 w Wadowicach

Maria Gedl # [illegible] była mieszczańką i gospodynią, a także spadkobierczynią majątku Schwartzów. Urodziła się w 1865 r. we Lwowie w rodzinie Rudolfa Schwartz - kupca, muzyka i dyrektora Konserwatorium. Rodzina posiadała majątek we Frydrychowicach # [illegible] oraz Wadowicach # [illegible]. W 1884 r. Maria wyszła za mąż za lekarza Mieczysława Gedla i zamieszkali w Wadowicach. Ich domem była kamienica przy ul.

Kościelnej 4, która stanowiła część rozległego majątku Schwartzów. Wówczas Maria zajmowała się prowadzeniem domu, który stał się centrum życia towarzyskiego i intelektualnego miasta. Po śmierci męża w 1901 r. samotnie wychowywała 5 dzieci i zarządzała rodzinnym majątkiem. W swoim mieszkaniu dożyła późnej starości. Zmarła w 1947 r. i została pochowana na cmentarzu parafialnym w Wadowicach.

Fot. z zbiorów Muzeum Miejskiego w Wadowicach

3. Anna Huppert - kamienica przy ul. Zatorska 2

Anna Huppert # [redacted] była prezesem żydowskiego Stowarzyszenia Pań oraz babcią Jerzego Klugera, przyjaciela z dzieciństwa Karola Wojtyły. Anna z mężem Izraelem Huppertem - prezesem kahału i radnym miejskim mieszkała w kamienicy na rogu Rynku i ul. Zatorskiej. Tam też prowadzili tzw. propinację czyli koncesjonowaną sprzedaż wyrobów spirytusowych. Dzięki temu należeli do jednej z najbogatszych rodzin w mieście. Anna przez wiele lat # [redacted] była prezesem Stowarzyszenia Pań, żydowskiej organizacji zajmującej się opieką nad kobietami przed i w czasie porodu oraz udzielaniem im pomocy materialnej, medycznej i duchowej. W domu Anny zamieszkiwała jej córka Rozalia wraz z rodziną # [redacted] prezesem gminy żydowskiej oraz dwojgiem wnucząt Antoniną i Jerzym # [redacted] światowej, Anna oraz jej córka Rozalia i wnuczka, zostały umieszczone w wadowickim getcie # [redacted] Bohaterów getta # [redacted] została skierowana do obozu w Bełżcu, gdzie została zamordowana.

4. Janina Zagórska - kamienica przy placu Jana Pawła II 10

Janina Zagórska # [redacted] była pianistką i nauczycielką muzyki. Urodziła się w 1896 r. w Zatorze. Była uczennicą gimnazjum we Lwowie, później w Mielcu oraz prywatnego Gimnazjum H. Strażyńskiej w Krakowie. W 1914 r. wyszła za mąż za inżyniera Mieczysława Zagórskiego, z którym na przełomie 1920/1921 r. przeniósł się do Wadowic i zamieszkała w kamienicy przy Rynku. W tym czasie Janina uczyła się gry na fortepianie. Po jej ukończeniu otworzyła w swoim mieszkaniu prywatną szkołę gry na tym instrumencie. Międzywojenne życie nauczycielki to nie tylko muzyka. Od 1927 r. była członkiem wadowickiego koła Oddziału Babiogórskiego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Okupacja i ciężka praca nadszarpnęły zdrowiem męża, który zmarł w 1952 r. Natomiast Janina cały czas prowadziła naukę gry na fortepianie i na zakończenie każdego roku w sali teatralnej Domu Kultury odbywał się popis umiejętności jej uczniów. Zagórska zmarła w 1973 r. i została pochowana w rodzinnym grobowcu, u boku męża. Jej koncertowy fortepian przekazano powstającej w tym czasie Państwowej Szkole Muzycznej w Wadowicach.

Fot. z zbiorów Muzeum Miejskiego w Wadowicach

5. **Janina Brzostowska - I Liceum Ogólnokształcące im. Marcina Wadowity przy ul. Mickiewicza 16**

Janina Brzostowska # 1908-1986 była wadowicką poetką i tłumaczką literatury. Jej matka była pianistką, a ojciec dyrektorem wadowickiego gimnazjum, znawcą literatury polskiej i klasycznej oraz poetą. Miłość do literatury klasycznej do języka ojczystego pogłębiała w gimnazjum wadowickim. Debiutowała na łamach gazety szkolnej „Nasz łan” oraz grała w kilku przedstawieniach teatru szkolnego. W l. 1917-1922 studiowała polonistykę i romanistykę na Wydziale Filozoficznym UJ. Odkryta przez poetów „Czartaka”, w 1925 r. debiutowała na łamach ich almanachu. Opublikowała łącznie 18 tomików poezji. W l. 1938-39 była redaktorką czasopisma „Skawa”. W pracy translatorskiej sukces odniósł jej przekład Pieśni Safony z języka greckiego. Janina była również współzałożycielką International Academy of Poetry w Cambridge w Anglii. Zmarła w Warszawie w 1986 r. Politechnika Lwowska uhonorowała ją tytułem honoris causa, a miasto rodzinne uczciło jej pamięć nazywając jedną z ulic jej imieniem.

Fot. Portret poetki autorstwa S.I Witkiewicza, 1939, kolekcja prywatna

Halina Królikiewicz-Kwiatkowska # 1908-2020 była aktorką teatralną i filmową. Urodziła się w Bochni jako córka pedagoga gimnazjalnego Jana Królikiewicza # 1878-1944. W Wadowicach zamieszkała w 1934 r., kiedy jej ojciec został dyrektorem męskiego gimnazjum. Halina była uczennicą żeńskiego gimnazjum, gdy uczniem męskiego był Karol Wojtyła. Wspólnie grali w szkolnym teatrze amatorskim m.in. w „Antygonie” Sofoklesa. Po maturze wraz z Wojtyłą marzyła o wielkiej karierze aktorskiej. W 1938 r. oboje rozpoczęli studia polonistyczne na UJ. Jednakże w dalszym ciągu swój wolny czas poświęcali aktorstwu. W czasie wojny oboje należeli do zespołu Teatru Rapsodycznego Mieczysława Kotlarczyka. Jednym z jego członków był późniejszy mąż Haliny, pisarz i publicysta Tadeusz Kwiatkowski. Jako zawodowa aktorka Halina debiutowała w przedstawieniu „Król Duch” J. Słowackiego właśnie w Teatrze Rapsodycznym. Po wojnie przez wiele lat występowała m.in. w Narodowym Starym Teatrze i w Teatrze im. J. Słowackiego. Grała również w filmach m.in. A. Wajdy i Wojciecha J. Hasa. Przez czterdzieści lat była pedagogiem krakowskiej AST. Odznaczona została m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Zmarła w 2020 r. w Warszawie w wieku 99 lat. Została pochowana na wojskowym cmentarzu przy ul. Prandoty w Krakowie.

Fot. z książki H. Kwiatkowskiej, „Porachunki z Pamięcią”, Kraków 2002

6. **Wanda Krahelska-Dobrodzicka - Sąd Rejonowy w Wadowicach przy Żwirki i Wigury 9**

Wanda Krahelska-Dobrodzicka # [REDACTED] była działaczką polityczną i społeczną, artystką oraz wydawcą. W 1906 r. po nieudanym zamachu bombowym na rosyjskiego Gubernatora Wojskowego Warszawy - gen. Jerzego A. Skałona uciekła do Galicji. W 1907 r. została schwytana, na wyraźną interwencję Rosjan, przez austriacką policję. Wcześniej wyszła za mąż za artystę z Wadowic - Adama Dobrodzickiego. Dzięki temu ekstradycja jej osoby stała się niemożliwa i proces musiał odbyć się w granicach państwa austro-węgierskiego. Posiedzenie sądu miało miejsce w Wadowicach 17 i 18 lutego 1908 r. Na uwolnioną polską bohaterkę przed gmachem sądu czekały tłumy ludzi przybyłych na tę okoliczność do Wadowic. Wówczas na Krahelską opuszczającą budynek sądowy czekała prowizoryczna drewniana brama triumfalna, przez którą ją przeniesiono. Po procesie rozpoczęła studia w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie, później studiowała historię sztuki na UJ, a od 1911 r. kształciła się we Florenckiej ASP. Podczas II wojny światowej, w 1942 r. wraz z pisarką Zofią Kossak-Szczucką założyła Tymczasowy Komitet Pomocy Żydom # [REDACTED]. Za swoją postawę w 1967 r. została odznaczona Medalem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Zmarła w Warszawie w 1968 r.

7. **Halina Walkiewicz-Malofiejew - Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II przy ul. Karmelickiej 12 (nieistniejący budynek)**

Halina Walkiewicz-Malofiejew # [REDACTED] była lekarzką i pionierką cytopatologii. Urodziła się w 1906 r. w Samarze na Syberii. W czasie studiów medycznych w Wilnie poznała przyszłego męża - lekarza Sergiusza Malofiejewa. W l. 1938 - 1945 r. pracowała na oddziale położnictwa i ginekologii w Szpitalu Klinicznym św. Jakuba. Po wkroczeniu Armii Czerwonej do Wilna jej męża aresztowano i zesłano na Syberię. Latem 1945 r. Halina wraz z dziećmi repatriowano do Polski. Osiedła w Wadowicach i zaczęła pracę w Szpitalu Powiatowym na oddziale ginekologii i położnictwa. Współpracowała wówczas z dyrektorem placówki dr. J. Sołtyskiem # [REDACTED] oraz dr. Romaszkanem # [REDACTED]. Nieraz w środku nocy w lasach niosła pomoc rannym partyzantom. W tym okresie ukończyła Centralny Kurs Doskonalenia Lekarzy w Warszawie i jako pierwsza uzyskała I i II stopień specjalizacji z położnictwa i ginekologii. W Warszawie zainteresowała się cytopatologią narządu rodowego i wtedy narodził się pomysł stworzenia specjalistycznej pracowni. W 1958 r. Halina wraz z rodziną wyjechała do Grodziska Mazowieckiego, gdzie została ordynatorem Szpitala Powiatowego. Tam zorganizowała pracownię cytopatologiczną, o której marzyła. Jako jedna z pierwszych rozpoczęła badania nad profilaktyką narządu rodowego. Po wojnie dowiedziała się, że jej mąż przeżył łagry i zamieszkał w Wilk. Brytanii, ale do Polski nigdy nie wrócił z obawy przed represjami. Małżonkowie spotkali się w 1962 r. w Anglii. Halina zmarła w 1981 r. i została pochowana na cmentarzu w Dojlidach w Białymstoku.

Fot. z artykułu H. Kozłowska „W cieniu syna”, Czasopis, 1/05, s. 28 - 32.

8. Magdalena Strzelecka - Dom Opatrzności Bożej Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu przy Lwowskiej 31

Magdalena Strzelecka # 1 1111 1 1111 11 była nazaretanką i kustoszem papieskiego muzeum. Urodziła się w 1935 r. w Szczekocinach jako Daniela Strzelecka. Po maturze w 1957 r. wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Kielcach. Od 1959 r. studiowała w Wyższym Instytucie Katechetycznym, a potem na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Po Piekoszowie, i Krakowie, Wadowice były dla Siostry kolejną placówką katechetyczną. Najpierw pracowała w domu pomocy społecznej prowadzonym przez siostry, a następnie jako katechetka przez kolejne 25 lat. Za to otrzymała medal za duży wkład w formację i wychowanie religijne wielu pokoleń wadowiczian. W l. 1984 - 2010 r., wraz z trzema innymi siostrami, oprowadzała turystów i pielgrzymów po Domu Rodzinnym Jana Pawła II. Siostra bywała też w Watykanie. Dzięki przyjaźni z siostrami sercankami, posługującymi Ojcu Świętemu, Muzeum Dom Rodzinny Jana Pawła II otrzymało bezcenne dary dziś eksponowane na wystawie. W 2008 r. prezydent RP odznaczył ją za zaangażowanie w organizację papieskich wizyt oraz przyczynianie się do podtrzymania papieskiego ducha w regionie. Zmarła w 2020 r. i została pochowana na wadowickim cmentarzu parafialnym.

Fot. ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Wadowicach

9. Ada Sari - kamienica przy ul. Lwowskiej 3

Ada Sari # 1 1111 1 1111 11 śpiewaczką operową, aktorką i pedagogiem. Urodziła się w 1886 r. w Wadowicach jako Jadwiga, córka adwokata Edwarda Szayera. W wieku 3 lat wraz z rodziną przenieśli się do Starego Sącza, gdzie jej ojciec był adwokatem, a w l. 1920 - 1930 burmistrzem. Ada uczyła się w Gimnazjum w Cieszynie, a następnie w Krakowie, gdzie w 1903 r. rozpoczęła naukę śpiewu. Później uczęszczała do prywatnej szkoły muzycznej w Wiedniu. Za pierwszy publiczny jej występ uznaje się koncert u księżnej Lichtenstein w 1906 r. W l. 1907-09 kształciła swój głos u Antonio Rupnicka w Mediolanie. W 1909 r. zadebiutowała na scenie Teatro Nazionale w Rzymie. Szczyt jej kariery przypadł na lata współpracy z Teatrem La Scala w Mediolanie, gdzie wzięła udział m.in. w wystawieniu opery „Czarodziejski flet” Mozarta w roli Królowej Nocy. Śpiewała w 11 językach, triumfując na scenach Europy i świata. Po wojnie realizowała się przede wszystkim jako pedagog prowadząc m.in. klasę śpiewu w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Krakowie i Warszawie. Zmarła w 1986 r. w sanatorium w Ciechocinku po zawale serca. Została pochowana w Alei

Zasłużonych na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Fot. Biblioteka Narodowa, polona.pl

#Wadowice #GminaWadowice #HistoriaKobiet #NaSpacer #herstory